

Den 25 oktober 2019

(U2019/01906/F)

BFUFs inspel till regeringens forsknings- och innovationspolitik

Besöksnäringens forsknings- och utvecklingsfond (BFUF) välkomnar regeringens initiativ att ta emot förslag och synpunkter på regeringens forskningspolitik från 2021.

Sammanfattning av BFUFs sju konkreta förslag på forsknings- och innovationspolitiska insatser

1. Anta målet att statens FoU-politik ska öka besöksnäringens och turismens bidrag till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela landet.
2. Investera minst tre procent av de statliga FoU-myndigheternas satsningar för uppfyllelse av målet i nr 1.
3. Ge uppdrag till Formas och Forte att genom de strategiska forskningsprogrammen; Klimat, Samhällsbyggnad, Livsmedel och Arbetslivsforskning bidra till målbilden i nr 1 genom forskningsprogram och forskarskolor
4. Stärk etablerade forskare, forskningsmiljöer och forskarnätverk som samlar en djupare kunskap om besöksnäringen som industri och turismen som fenomen.
5. Stimulera och öka arbetslivsanknytningen forskningsprogram och i den högre utbildningen genom samverkan med besöksnäringens organisationer och företag för att möta den ökade efterfrågan på kompetens om och inom besöksnäring och turism.
6. Ge Vinnova, Formas och Energimyndigheten ett speciellt uppdrag och riktade medel för att stärka besöksnäringens engagemang i och turismens och besöksnäringens bidrag till att snabba på klimatomställningen, åstadkomma hållbara städer och genomförandet av Agenda 2030 genom det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities.
7. Ge Vinnova i uppdrag att i samordning med Formas, Energimyndigheten, RISE samt relevanta universitet/lärosäten och i samverkan med besöksnäringens parter forma en nationell plattform/struktur jämförbar med andra branschers/sektorers forskningsinstitut.

Besöksnäringens forsknings- och utvecklingsfond – parternas initiativ

BFUF, bildades 2009 av arbetsmarknadens parter, Visita – svensk besöksnäring och Hotell- och Restaurangfacket, HRF. Sedan hösten 2018 är fackförbundet Unionen adjungerat i BFUFs styrelse.

BFUF verkar för att svensk besöksnäring utvecklas med stöd av vetenskaplig forskning och strategiskt utvecklingsarbete. BFUF har sedan 2009 investerat över 60 miljoner kronor i 29 forskningsprojekt och 15 kortare utvecklingsprojekt. BFUF har tagit emot och granskat över 150 förslag på besöksnäringens relevanta vetenskapliga projekt.

Med stöd från Vinnova koordinerade BFUF 2012 – 2014 arbetet med *Besöksnäringens strategiska forsknings- och innovationsagenda*. BFUF har även, vid tre tillfällen (2013, 2015 och 2019), gjort nationella kartläggningar av besöksnäringens relevanta forskningsprojekt, forskare, miljöer och forskningsfinansiering. Utöver detta samlar vi kontinuerligt arbetsmarknadens respektive akademins syn på viktiga områden för kunskapsutveckling, med målet att besöksnäringen ska bidra till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela Sverige.

BFUF är exempel på hur arbetsmarknadens parter inte bara tar ansvar för och ser till sina medlemmars behov utan aktivt verkar för näringens möjlighet till utveckling och bidrar till att stärka Sveriges ställning som en innovativ nation med en stark industri grundat i forskningsbaserat kunnande.

Turismens och besöksnäringens bidrag till och roll i samhället

Turismkonsumtionen och besöksnäringens företag och anställda bidrar till nationalekonomiska mål liksom till utvecklingen av samhället och vår välfärd.

Turism – människors aktiviteter

Turism beskriver människors aktiviteter när de reser till eller vistas på platser (besökare utanför sin vanliga omgivning) kortare än ett år. Det handlar inte enbart om fritids- och nöjesresenärer utan inkluderar resor i arbetet eller för andra personliga syften.

Turismstatistiken är med andra ord en konsumtionsstatistik som beskriver en förflyttad konsumtion och inte vad som är producerat eller omsatt inom en bransch eller näring (vilket gängse näringsstatistik gör).

Besöksnäring en basindustri som erbjuder tjänster till besökare och lokalbefolkning

Besöksnäringen utgör en betydande del av Sveriges tjänstesektor. Den består av flera olika branscher, begreppet är inte formellt definierat. Den omfattar aktörer som säljer tjänster till besökare, det vill säga har någon del av sin försäljning till kunder vars konsumtion definieras som turismkonsumtion. Framträdande branscher är hotell, camping, restaurang, café, nöjesparker, handel, transportslag (tåg, flyg, båt, buss och taxi), fritidshus och inte minst kultur-, idrott-, sport- och nöjesevenemang och -företag. I betraktande av turismstatistiken i nästa stycke är det viktigt att förstå att besöksnäringens branscher och företagen utöver turismen har en stor och viktig marknad som utgörs av lokalbefolkningens konsumtion vilket innebär att

branscherna/företagen har en högre omsättning och större arbetsmarknad samt fler anställda än det som turismstatistiken beskriver.

Turismkonsumtionen ger betydande exportvärden och sysselsätter 172 000 personer

Turismkonsumtionen i Sverige sysselsatte 2018 närmare 172 000 helårs-anställningar. Turismens totala konsumtion uppgick samma år till 337 miljarder kronor. Av detta var exportvärdet, det vill säga utländska besökares konsumtion i Sverige, 144 miljarder kronor. En ökning med 8 procent jämfört med 2017. Svenska fritids- och affärsresenärer spenderade 193 miljarder kronor.

I en svagare konjunktur blir turismen än viktigare för den nationella ekonomin

I scenariot av en svagare konjunktur nationellt kommer turismen att vara ekonomiskt resiliert i enlighet med tidigare historiska konjunkturcykler. Turismens förädlingsvärde är relativt högt i första ledet och därför bra att satsa på för att snabbt direktstimulera ekonomin och mildra effekter av en vikande konjunktur, främst avseende sysselsättningskapande – och speciellt utanför storstäderna.

Framtida utmaningar

Ökat resande ställer krav på kunskapsutveckling

Resandet ökar inte bara i Sverige, samma utveckling sker internationellt. Med fler besökare ökar samtidigt behovet av kompetens och kunskapsutveckling kring de tre aspekterna: ekonomisk-, social- och miljömässig hållbarhet. Givet de globala utmaningarna krävs kunskapsutveckling och långsiktiga strategier för att bygga kompetens och nytänkande som framtiden kräver av såväl offentliga aktörer som besöksnäringens branscher.

Den globala samhällsutvecklingen har stor påverkan på besöksnäringen

Den globala samhällsutvecklingen kommer att påverka resandet och besöksnäringen starkt i framtiden. Hållbar utveckling, urbanisering och kopplingen mellan städer och landsbygder samt accelererande digitalisering och automation är viktiga områden med framtida utmaningar. Här finns behov av forsknings- och innovationsinsatser.

Hållbar utveckling

Strategier och kunskapsutveckling som främjar svensk turism och besöksnäring måste kopplas till de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030.

- *Klimatutveckling.* Resande är en förutsättning för fenomenet turism. Resande innebär infrastruktur, transportslag och utsläpp som påverkar klimatet. Därför behöver utvecklingen av besöksnäringen inkludera utveckling av ett mer hållbart resande.
- *Social hållbarhet.* Social hållbarhet behöver finnas både i företagens, de anställdas och besökarnas perspektiv.
- *Ekonomisk hållbarhet.* Turismen är en stor och viktig exportintäkt som bidrar till svensk nationalekonomi, skatt och välfärd. Besöksnäringen står för hundratusentals arbetstillfällen. Det är samtidigt branscher och företag med

lönsamhetsutmaningar till följd av bland annat säsonger, personalintensitet och en hög intensitet beträffande regel-, tillstånd- och tillsynskrav.

Urbanisering och kopplingen mellan städer och landsbygder

Urbaniseringen för med sig flera förändringar i livsstils- och konsumtionsmönster. I Sverige kommer den framtida besöksnäringen drivas av resor framför allt till, från och mellan storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Besöksnäringen kan vara en viktig länk mellan städer och landsbygder. Totalt sett är omsättning, förädlingsvärden och arbetstillfällen lägre i landsbygdkommunerna i Sverige än i storstäderna. Men, besöksnäringens relativa betydelse kan vara mycket större i form av svårersatta arbetstillfällen och bidrag till kommersiell service och attraktioner som inte bara kommer turister utan även lokalbefolkning tillgodo.

Accelererande digitalisering och automation

Teknologiskiftet förändrar förutsättningarna för informationssökning, bokning, incheckning, betalning och rådgivning. Digitaliseringen kan bidra till att reducera påverkan på miljö, förbättra trygghet och säkerhet samt reducera kostnader och tidsåtgång. En del jobb försvinner och nya yrken och roller tillkommer. Samtidigt utmanar digitaliseringen dagens affärsmodeller och konkurrens då plattformskonomin mer och mer koncentreras till några få mycket stora ägare.

Läget och utmaningar för besöksnäringens relevanta forskning och innovation

Svenska lärosäten rapporterade under 2019 in över 200 aktiva forskare i cirka 130 pågående besöksnäringens relevanta projekt vid 14 av Sveriges lärosäten till BFUFs nationella kartläggning.

Under halv procent till besöksnäringens forskning

De stora nationella forskningsfinansiärerna bidrar med cirka 40 miljoner kronor per år till forskning med uttryckt relevans för turism och besöksnäring. Detta innebär cirka 0,4 procent av de miljarder som forskningsfinansierande myndigheter årligen investerar i FoU. Besöksnäringens egna forskningsfonder (BFUF och Handelsrådet) är viktiga aktörer och finansiärer inom sina områden eftersom den offentliga finansieringen är marginell.

Några större aktuella initiativ

Sedan föregående forskningsproposition 2016 syns en försiktigt positiv trend vad gäller offentliga forskningsmedel för besöksnäringens relaterad forskning.

- Formas tilldelade år 2017 drygt 2 miljoner kronor till syntes om forskning om arbete och sysselsättning inom besöksnäring respektive rörande gastronomi som länk mellan livsmedelsproduktion och konsumtion.
- Forskningsprogrammet *Mistra – hållbar konsumtion* som syftar till att stimulera en övergång till mer hållbar konsumtion i Sverige pågår 2017-2021. Anslaget är 40 miljoner kronor.
- Formas tilldelade 2018 70 miljoner kronor till fyra fyraåriga forskningsprojekt inom programmet Hållbar turism och besöksnäring.

- Mistra fattade hösten 2019 beslut om 56 miljoner kronor till det fyraåriga forskningsprogrammet *Mistra – hållbar fritid och idrott*. En del av programmet är relevant för turism och besöksnäringen genom att inkludera evenemang och naturturism.

Behov av ytterligare offentliga satsningar

Offentliga insatser för besöksnäringens relevanta forskning har flyttat fram positionerna något. Antalet forskare aktiva inom området har ökat, liksom svenska lärosätens interna satsningar. Men, givet samhällsutvecklingen, framtidens resande och besöksnäringens framtida behov, är de offentliga satsningarna på kunskapsutveckling och innovationsfrämjande inom turism och besöksnäring fortfarande alldeles för blygsamma.

Det behövs en mer stabil kritisk massa i form av fler forskare och starkare forskningsmiljöer. En stärkt dialog mellan offentliga aktörer och besöksnäringens branscher rörande strategiska inriktningar och insatser behövs för att turism och besöksnäring ska kunna bidra till en mer hållbar utveckling.

En övervägande del av befintlig forskning handlar om vilken nytta eller vilka utmaningar besöksnäringen kan utgöra för samhället. Få projekt har ett motsatt fokus. Flertalet forskningsprojekt handlar om att beskriva hur problematiken eller läget ser ut. Få kommer hela vägen fram till lösningar som kan nyttiggöras i företag, organisationer och samhälle.

Den högre utbildningens arbetslivsanknytning behöver stärkas. Forskningsbaserad arbetslivsrelevant kunskap om turism och besöksnäringen behöver komma in i flera akademiska utbildningar, såväl de med direkt bäring på turism och besöksnäring (gastronomiprogram och turismvetenskap) och i ett bredare perspektiv till exempel på ekonomi-, samhälls-, förvaltnings- och teknikprogram.

Hittills har framförallt regeringens landsbygds- och regionalpolitik drivit satsningar på utveckling av besöksnäring och turism. Givet dagens komplexa utmaningar räcker inte detta. En politik som driver forskningsbaserad kunskap och strategiskt innovationsarbete för hållbar turism och besöksnäring är helt nödvändig.

Det nationella innovationsstödssystemet och besöksnäringen behöver samverka i en väsentligt högre grad än vad som sker idag. Det saknas en nationell strategi liksom struktur och funktion med uppdrag att främja långsiktig uppbyggnad av innovationsförmåga och kunskapsutveckling inom en rad strategiska områden. Det finns behov av en nationell målbild för besöksnäringens och turismens FoU-frågor och att denna mission bärs av de nationella forsknings- och innovationsmyndigheterna (Vinnova, Formas, Energimyndigheten samt RISE m.fl.) tillsammans med besöksnäringens företag. Det behövs också en långsiktig plattform där utveckling och innovation sker i samverkan mellan FoU-myndigheterna och de största företagen samt med branschernas SME, offentliga och regionala aktörer, civilsamhälle samt forskning och utbildning, en plattform där aktörerna gemensamt kan utveckla kunskap, processer och produkter och svensk besöksnäring.

Sju konkreta förslag på forsknings- och innovationspolitiska insatser

1 Anta en övergripande målbild för offentliga forskning- och innovationsinsatser

Ett förslag till politiskt mål är att öka besöksnäringens och turismens bidrag till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela Sverige.

2 FoU investeringar som motsvarar besöksnäringens bidrag till samhället

För att bidra till den politiska måluppfyllelsen behövs **minst tre procent** (vilket motsvarande turismkonsumtionens del av BNP) av de statliga forsknings- och innovationsmyndigheternas satsningar under 2021-2030 investeras i detta.

3 Uppdrag till FoU-myndigheter och deras nationella strategiska forskningsprogram

Ge forsknings- och innovationsmyndigheterna Formas och Forte i uppdrag att genom de strategiska forskningsprogram de ansvarar för; Klimat, Samhällsbyggnad, Livsmedel och Arbetslivsforskning, avsätta en årlig del av sin forskningsbudget och formulera utlysningar till forskarskolor och forskningsprogram för att bidra till den övergripande målbilden att öka besöksnäringens och turismens bidrag till hållbar utveckling i hela Sverige. Forskarskolor och större satsningar kan snabbare utveckla kunskap och stärka miljöer och mångvetenskapliga samarbeten inom till exempel områdena:

- Turism, besöksnäring och framtidens städer och samhällsutveckling
- Hållbart ledarskap och företagande i besöksnäringen
- Hållbar arbetsmarknad i besöksnäringen
- Måltidsturism och gastronomi/restaurangbransch kopplat till livsmedelsinnovation
- Hållbara evenemang och samhällsutveckling
- Natur- och kulturturism, fritid och hållbart företagande
- Konsumtion och beteenden kopplat till resa, bo, äta, göra

4 Stärk etablerade forskare och forskningsmiljöer

Stimulera lärosäten och forskningsfinansiärer att stärka forskare och forskningsmiljöer/lärosäten som forskar och utbildar inom evenemangs, natur-/maritimturismforskning samt gastronomi/måltidsforskning med långsiktiga forskningsmedel. Det är viktigt att det finns en större grupp forskare och miljöer som har en djupare kunskap om besöksnäring som industri och turism som fenomen. De behöver också sammanföras med excellenta forskare inom andra vetenskapsområden/miljöer.

5 Öka den högre utbildningens arbetslivsanknytning

Stimulera och öka arbetslivsanknytningen i den högre utbildningen genom samverkan med besöksnäringens organisationer och företag för att möta den ökade efterfrågan på kompetens om och inom besöksnäring och turism. Forskning påvisar en rad positiva effekter av arbetslivsanknytning i högre utbildning. Det finns även evidens för att effekter av arbetslivsanknytning inom ämnesområden där det saknas en tradition av samarbete med arbetslivet.

6 Uppdrag till FoU-myndigheter och nationella strategiska innovationsprogram
Ge de statliga forsknings- och innovationsmyndigheterna Vinnova, Formas och Energimyndigheten ett speciellt uppdrag och riktade medel under perioden 2020-2029 för att stärka besöksnäringens engagemang i och turismens och besöks-näringens bidrag till att snabba på klimatomställningen, åstadkomma hållbara städer och genomförandet av Agenda 2030 genom det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities.

7 Verka för ett branschforskningsinstitut/innovationsmiljö
Ge Vinnova i uppdrag att i samordning med Formas, Energimyndigheten och RISE samt relevanta universitet/lärosäten och i samverkan med besöksnäringen forma en nationell struktur och plattform för forskning och innovation som är jämförbar med andra branschers/sektors forskningsinstitut, och som stärker kopplingen mellan företag och forskning och ger stöd för kunskapsutbyte och innovations-, utvecklingsprocesser.

BFUF och branschens parter kan bidra

BFUF och branschens parter kan och vill samverka så att FoU stärker besöksnäringens bidrag till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela Sverige. Detta kan vi bland annat göra genom:

- rådgivande och referens för formulering av forskningsprogram och utlysningar
- kunskap om besöksnäringens behov och möjligheter
- erbjuda våra nätverk inom akademien och branschen för rekrytering av kompetens till programråd och bedömargrupper
- att koppla samman med och kommunicera till besöksnäringens företag och anställda
- medfinansiering

Beslut i detta yttrande har fattats av BFUFs styrelse den 25 oktober 2019 efter föredragning av vd Stina Algotson.

Stina Algotson

Thomas Sjöstrand

Vd BFUF

Ordförande BFUF

Kopia: Näringsdepartementet

Referenser

- SOU 2017:95 Ett land att besöka – En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring
https://www.regeringen.se/4addac/contentassets/153ef49a58224148be5ae509ebb619b0/sou-2017_95-webb.pdf
- Högre utbildnings arbetslivsanknytning – en studie av andra länders satsningar, Tillväxtanalys Svar Direkt 2016:11
<https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/svar-direkt/svar-direkt/2016-05-02-hogre-utbildnings-arbetslivsanknytning---en-studie-av-andra-landers-satsningar.html>
- BFUF-rapport # 13 Hur går det för oss? (<https://bfuf.se/publikationer/> välj BFUF-rapporter)
- BFUF-rapport # 8 Tillväxtbransch i förändring (<https://bfuf.se/publikationer/> välj BFUF-rapporter)
- Besöksnäringens forsknings- och innovationsagenda https://bfuf.se/wp-content/uploads/2014/03/Agenda_sv_lang.pdf